

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2566

แนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ

ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง

GUIDELINES FOR ENHANCING ROLES OF LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION TO EXCELLENCE OF THE EARLY CHILDHOOD
DEVELOPMENT CENTERS IN RAYONG PROVINCE

ปริยรัตน์ บัวแก้ว, วรุฒิ เฟิงพันธ์*, สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์**

Pariyarat Buakaew, Worawut Phengphan*, Suwichai Kosaiyawat**

นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาและการพัฒนาสังคม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีการศึกษา 2565, e-Mail: vavapariyarat@gmail.com (Corresponding Author)

Student, Master of Education, (Program in Education and Social Development),

Faculty of Education, Burapha University, Academic Year 2022,

e-Mail: vavapariyarat@gmail.com (Corresponding Author)

(Received: 2023, May 9; Revised: 2023, June 29; Accepted: 2023, June 30)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 260 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 15 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคำนวณทางสถิติด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

*,**อาจารย์ประจำ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,

e-Mail: worawut@buu.ac.th, kosajyaw@buu.ac.th

Lecturer, Department of Vocational Education and Social Development, Faculty of Education,

Burapha University, e-Mail: worawut@buu.ac.th, kosajyaw@buu.ac.th

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง พบว่า ในภาพรวมทั้ง 6 บทบาท อยู่ในระดับมากที่สุด บทบาทที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บทบาทด้านส่งเสริมเครือข่าย การพัฒนาเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนบทบาทที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บทบาท ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัด ระยอง พบว่ามี 3 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open and Connectedness Government) มีการส่งเสริมบทบาทคือ 1) ด้านงบประมาณ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ ควรมีการจัดตั้ง งบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรมีการจัดหาเจ้าหน้าที่โดยตรง 2) บทบาท ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร จัดโครงสร้างหลักสูตรและจัดส่งครูเข้าอบรม การใช้เทคโนโลยีที่ล้ำสมัยใน การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน มิติที่ 2 การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) มีการส่งเสริม บทบาทคือ บทบาทด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ มิติที่ 3 มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart and High Performance) มีการส่งเสริมบทบาทคือ 1) บทบาทด้านบุคลากรและด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชุมชี้แจงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างต่อเนื่องและมีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ชัดเจน 2) บทบาทด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ควรมีดำเนินการเพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการ ดูแลและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) บทบาทด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีการจัดตั้ง เครือข่ายในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเริ่มตั้งแต่มีเครือข่ายระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ไปถึงระดับภาคเพื่อให้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการ ปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริม, ความเป็นเลิศ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the roles and ways to enhance the role of local government organizations towards the excellence in Early Childhood Development Centers in Rayong Province. This was an integrated research method. The sample group in this research consisted of 260 people quantitatively obtained by multi-stage sampling and 15 key informants qualitatively obtained by purposive selection. The research tools consisted of questionnaires

and interview forms. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results of the research were as follows:

1. Regarding the role of local leaders to the excellence of the Rayong Development Center, all of the six roles were overall at the highest level. The early childhood development network role was found to have the highest level, the academic role at the lowest level, and the curricular activity role at high level.

2. For guidelines for enhancing the role of local government organizations towards the excellence in Childhood Development Centers in Rayong Province, it was found to have three dimensions, consisting of: Dimension 1: Open and Connectedness Government, which promoted roles as follows: 1) For budgeting, administration, finance, and procurement, sufficient budgets should be allocated for the management of the Child Development Center and there should be direct recruitment of staff, 2) Regarding academic and curricular activities roles, the curriculum should be organized and teachers should attend trainings and make use of modern technology in teaching and learning. Dimension 2: Citizen Centric: The building, place, environment and safety roles were promoted. The environment conducive to learning should be provided. Dimension 3: Smart and High Performance: 1) Personnel and Child Development Center management roles were promoted. Meetings should be consistently held to clarify policies of the Child Development Center. Rules, regulations, and rules for the operation of the Child Development Center should be clearly set. 2) Participation role and action promotion should be taken to enable all sectors in society to participate in the attention and development of Child Development Centers. 3) Regarding the role of promoting early childhood development networks, there should be a network for the development of Child Development Centers starting from sub-district, district, and provincial levels to the regional level to make the Childhood Development Center a source of knowledge exchange in early childhood development so that the practice of childhood development among heads of Childhood Development Centers, childhood care teachers, executives and related persons would be strengthened and related persons and all sectors would be provided opportunities to continue participating in early childhood development.

Keywords: Guidelines for Enhancing, Excellence, Early Childhood Development Centers

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นการบริการทางการศึกษาขั้นต้นที่รัฐจัดให้ประชาชนในวัยแรกของชีวิต รัฐดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัยก่อนเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นการวางรากฐานการดำเนินชีวิตในอนาคต การศึกษาระดับปฐมวัยนี้จะมีความสำคัญมากขึ้น โดยจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบภารกิจการดำเนินการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดการศึกษาปฐมวัยแก่เด็กอายุตั้งแต่ 2-5 ปี (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562, หน้า 36) สืบเนื่องจากวิสัยทัศน์ในการเป็น Thailand 4.0 โดยรัฐบาลกำหนดนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เพื่อดำเนินการในพื้นที่ 3 จังหวัด ซึ่งจังหวัดระยองก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ 3 จังหวัด รวมทั้งปัจจุบันจังหวัดระยองเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ และเป็นพื้นที่ศักยภาพสูงในการลงทุนด้านอุตสาหกรรม ส่งผลให้จังหวัดระยองมีการลงทุนและการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง, 2563, หน้า 7-8) ซึ่งมีผลทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองนั้น ยังไม่ได้มีการเลี้ยงดูบุตรหลานได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้มีการนำบุตรหลานมาเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่มมากขึ้น กอปรกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยองมีการจัดการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ 2-5 ปี ส่งผลให้จำนวนเด็กเล็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดระยองเพิ่มขึ้น (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง, 2563, หน้า 16) ซึ่งตามทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud, 1964, p.7) ได้ให้ความสำคัญของเด็กวัย 5 ปีแรกของชีวิต มีผลต่อบุคลิกภาพเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่โดยเน้นว่าชีวิตของบุคคลวัยเด็กหรือปฐมวัยเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตของมนุษย์การจัดการตอบสนองและให้ประสบการณ์ที่ดีต่อความต้องการทางร่างกายจะทำให้เด็กพัฒนาไปตามขั้นตอนเป็นอย่างดี

จังหวัดระยองมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด จำนวน 127 แห่ง ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 4 ด้าน (ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา) ซึ่งการจัดการศึกษาต้องมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน สามารถดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุขเต็มศักยภาพของแต่ละคน และมีความเหมาะสมกับวัย ถือเป็นการวางรากฐานความรู้ที่สำคัญของเด็กสำหรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การจัดกิจกรรมที่จัดกิจกรรมที่สร้างความตระหนักในสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และเป้าประสงค์การศึกษาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย “รักระยอง มองประชาคมโลก” เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณธรรม รักและภูมิใจในความเป็นระยอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข และพร้อมก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ด้วยเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง เพื่อหาแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 ด้าน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2559, หน้า 1-77) ในจังหวัดระยองและที่อื่น ๆ ได้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสามารถบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผล สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบรรลุปเป้าหมายของการจัดการศึกษาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษา นักวิชาการศึกษา ครู และผู้ดูแลเด็ก ที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง รวมทั้งสิ้น 776 คน กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 260 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสัดส่วนของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษา นักวิชาการศึกษา ครูและผู้ดูแลเด็ก ที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง จำนวน 15 คน เลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง อายุ และระดับการศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 74 ข้อ ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะบทบาทของปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนแสดงความคิดเห็น ทดสอบคุณภาพด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ค่า IOC=.84 ทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่น=.84

2. แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างที่ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน จำนวน 13 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง จำนวน 260 คน ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน ถึง 5 กรกฎาคม พ.ศ.2564 ผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Google Form

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคลด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนดหรือผ่านช่องทางออนไลน์ ระหว่างวันที่ 10-24 กรกฎาคม พ.ศ.2564

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analyze) ในการแปลผลค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละระดับใช้เกณฑ์แปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 163) ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึงบทบาทที่ส่งเสริมความเป็นเลิศในระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึงบทบาทที่ส่งเสริมความเป็นเลิศในระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึงบทบาทที่ส่งเสริมความเป็นเลิศในระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง บทบาทที่ส่งเสริมความเป็นเลิศในระดับน้อย 1.00-1.50 หมายถึงบทบาทที่ส่งเสริมความเป็นเลิศในระดับน้อยที่สุดหรือไม่ส่งเสริมเลย

ผลการวิจัย

1. **ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม** พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82.31 ตำแหน่ง ครู/ผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 72.31 มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 32.69 และมีระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.31

2. **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง** พบว่าในภาพรวมทั้ง 6 บทบาท อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 บทบาทที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บทบาทด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16 รองลงมาบทบาทด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 บทบาทด้านบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 บทบาทด้านอาคาร สถานที่

สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 บทบาทด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ส่วนบทบาทที่มีค่าน้อยที่สุดคือ บทบาทด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดประชุมชี้แจงแนวทางการปฏิบัติงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครองทราบทุกภาคเรียน มีการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน องค์กรภาครัฐ หรือเอกชนในวันสำคัญหรือเทศกาลต่าง ๆ และชุมชนได้มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของ หรือกำลังกายให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการประเมินพัฒนาการของเด็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและวิธีการแก้ไข ควรดำเนินการตามแนวนโยบายและมาตรฐานการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้ควรมีการกำหนดการเข้าร่วมประชุมชี้แจงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและพัฒนาบุคลากร เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการจัดส่งผู้ดูแลเด็กให้มีโอกาสได้เข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ชัดเจน และควรสนับสนุนส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งที่รับผิดชอบอยู่ร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจนและปฏิบัติหน้าที่ได้จริง

4. แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง พบว่ามี 3 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open and Connectedness Government) มีการส่งเสริมบทบาทคือ 1) ด้านงบประมาณ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ 2) บทบาทด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มิติที่ 2 การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) มีการส่งเสริมบทบาทคือ บทบาทด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มิติที่ 3 มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart and High Performance) มีการส่งเสริมบทบาทคือ 1) บทบาทด้านบุคลากรและด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) บทบาทด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน 3) บทบาทด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

อภิปรายผล

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง พบว่า ในภาพรวมทั้ง 6 บทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด ผลปรากฏว่า 1) บทบาทด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง มากที่สุด และรองลงมาบทบาทด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน ทั้งนี้เนื่องมาจากเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย, การมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนที่ดีมีผลต่อการส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนจะทำให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2562, หน้า 11) ได้พัฒนากรอบแนวทางการยกระดับสู่ระบบราชการ 4.0 โดยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) มีข้อกำหนดที่พัฒนาบนแนวคิดของการบริหารจัดการเชิงบูรณาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศมีความเชื่อมโยงกับคุณลักษณะ 3 มิติ ของระบบราชการ 4.0 มิติที่ 2 การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดแก่ประชาชนและภาคสังคม ด้วยต้นทุนที่ลดลงและคุ้มค่า โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินงานตามแนวนโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ เพื่อเป็นแนวทางให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งสามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสมโดยได้จัดทำเป็นมาตรฐานการดำเนินงานจำแนกไว้เป็น 6 ด้าน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559, หน้า ข) และยังสอดคล้องกับ ทรรศนีย์ นนธิจันทร์ (2557, หน้า 110) ที่ศึกษาการแนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากผลการวิจัยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของท่านอื่น เนื่องจากผู้ปกครองมีความต้องการให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพทำให้บุตรหลานของตนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา และ 2) บทบาทด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง น้อยที่สุด เนื่องมาจากในการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยนี้ ยังไม่ได้เน้นความเป็นเลิศในทางวิชาการ แต่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา) สอดคล้องกับ ผุสดี ศรีเพ็ญ และนันทิยา น้อยจันทร์ (2557, หน้า 125-127) ที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลท่านั่ง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร พบว่าโดยภาพรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุดจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รองลงมาด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร สอดคล้องกับวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยองน้อยที่สุดคือ บทบาทด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

2. แนวทางการส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง พบว่ามี 3 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open and Connectedness Government) มีการส่งเสริมบทบาทคือ 1) ด้านงบประมาณ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ ควรมีการจัดตั้งงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรมีงบประมาณส่วนกลางเพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรมีการจัดหาเจ้าหน้าที่ธุรการเพื่อทำงานงบประมาณ งานธุรการ การเงิน การกรอกระบบต่าง ๆ เช่น ระบบอาหารกลางวัน และการจัดซื้อจัดจ้าง โดยตรงเพื่อลดภาระงานของครู และให้ครูได้สอนอย่างเต็มที่ 2) บทบาทด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ควรมีส่งเสริมความรู้ให้ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร อุปกรณ์ ภายในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดประสบการณ์ และควรมีกำหนดให้ครูทุกคนจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่สนองต่อความต้องการ ความสนใจ และพัฒนาการของเด็กที่ชัดเจน มีการจัดประชุม จัดโครงสร้างหลักสูตรและจัดส่งครูไปอบรมเกี่ยวกับการทำหลักสูตร และควรมีกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดทำทะเบียนสื่อนวัตกรรมแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความสนใจของเด็ก ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และการใช้เทคโนโลยีที่ล้ำสมัยในการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน มิติที่ 2 การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) มีการส่งเสริมบทบาทคือ บทบาทด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ควรมีการทำความสะอาดห้องเรียนโดยกำหนดให้มีการจัดของอย่างเป็นระเบียบมีความสะอาดและอากาศถ่ายเทสะดวกอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดหาพื้นที่ลานกลางแจ้งเพื่อจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม มิติที่ 3 มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart and High Performance) มีการส่งเสริมบทบาทคือ 1) บทบาทด้านบุคลากรและด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการดำเนินการตามแนวนโยบายและมาตรฐานการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้ มีการกำหนดการเข้าร่วมประชุมชี้แจงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและพัฒนาบุคลากรเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ชัดเจน 2) บทบาทด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน ควรมีดำเนินการเพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการดูแลและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีการประชุมผู้ปกครองเพื่อขอความคิดเห็นในการพัฒนาทุกภาคเรียน 3) บทบาทด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายในการพัฒนา และควรสนับสนุนส่งเสริม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งที่รับผิดชอบอยู่ร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเริ่มตั้งแต่มี เครือข่าย ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ไปถึงระดับภาค เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการ พัฒนาเด็กปฐมวัย และเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป และ สอดคล้องกับ ภัทรพงศ์ งานวิไลสกุล (2557, หน้า 1) ที่ศึกษาการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามเกณฑ์มาตรฐาน ในสังกัดองค์การบริหาร ส่วนตำบลเทิดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคด้านครูพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแล เด็กขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล พัฒนาการของเด็ก อาคารสถานที่ที่ไม่ได้มาตรฐาน ขาดงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องเล่นสนามสำหรับเด็ก ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ณัฐนันท์ มั่นคง (2562, หน้า 149-154) ที่ศึกษาปัญหาและแนวทางการจัด การศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผลการหาแนวทางการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แนวทางที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่สำคัญดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ ช่องทางการแจ้งข่าวสารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนได้ทราบอย่างทั่วถึง 2) ด้านบุคลากรคือ การจัดครู ผู้ดูแล เด็กให้มีความเหมาะสมกับจำนวนเด็กต่อห้องเรียน 3) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กคือ ให้ความสำคัญมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย และอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก 4) ด้าน วิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรคือ พัฒนาและสร้างสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับการจัด ประสพการณ์แก่เด็ก 5) ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนจากทุกหน่วยงานคือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการสรรหาทรัพยากรและกองทุนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็ก ปฐมวัยคือ ส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 บทบาทด้านบุคลากร จำนวนครูพี่เลี้ยงเด็กในการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่เพียงพอ

1.2 บทบาทด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เครื่องเล่นในสนามมีจำนวนไม่เพียงพอกับเด็ก ควรเพิ่มเติมเครื่องเล่นเพื่อการพักผ่อนและพัฒนาทักษะของเด็กไปพร้อม ๆ กันได้

1.3 บทบาทด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ควรเพิ่มสื่อของเล่นตามมุมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กให้มากขึ้นและมีเพียงพอกับความต้องการของเด็ก

2. แนวทางการส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ

2.1 บทบาทด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการจัดตั้งงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดหาเจ้าหน้าที่ธุรการเพื่อรับผิดชอบการทำงานเอกสาร

2.2 บทบาทด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน บทบาทด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายในการพัฒนา และควรสนับสนุนส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งที่รับผิดชอบอยู่ร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเริ่มตั้งแต่มีเครือข่ายระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ไปถึงระดับภาคเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย และเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ควรศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อหามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา
3. ควรศึกษาปัจจัยทางการบริหารด้านอื่นๆอีก เพื่อเป็นการเจาะลึกให้งานแต่ละด้านของมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนาและมีคุณภาพ
4. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหา อุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). **คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- ณัฐนันท์ มั่นคง. (2562). **การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ทรรศนีย์ นนธิจันทร์. (2557). **แนวทางการพัฒนาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2566

- ผุสดี ศรีเพ็ญ และนันทิยา น้อยจันทร์. (2557). สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอโพธารณะ จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 4(7), หน้า 117-130.
- ภัทรพงศ์ งานวิไลสกุล. (2557). *การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามเกณฑ์มาตรฐานในสังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลเทิดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). *คู่มือการประเมินสถานะของหน่วยงานภาครัฐในการเป็นระบบราชการ 4.0*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง พ.ศ.2562 -2565 ฉบับทบทวน ปี พ.ศ.2563*. ระยอง: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง.
- Freud, S. (1964). *Group Psychology and The Analysis of the Ego Sigmund Freud*. New York: Bantam Books.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1971). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, pp. 607-610.